

Ευότητα • 3η

Σ'ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΑ ΜΑΘΩ ΓΙΑ...

• ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Ποια είναι τα κράτη της Ευρώπης.
- Ορισμένα κοινά γνωρίσματα των κατοίκων της Ευρώπης.

Λέξεις-κλειδιά

- πολιτική διαίρεση
- τελωνειακοί έλεγχοι
- κοινωνική ανάπτυξη
- οικονομική ανάπτυξη
- πολιτισμικά στοιχεία
- Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συνεργάζομαι στην τάξη

- Εργαστείτε ανά δύο. Συμβουλευτείτε τον πίνακα 25.3 και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:
 - Πόσα είναι τα ευρωπαϊκά κράτη;
 - Ποιο είναι το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος;
 - Ποιο είναι το μικρότερο σε έκταση κράτος;
 - Ποιο είναι το μεγαλύτερο σε πληθυσμό κράτος;
 - Ποιο είναι το μικρότερο σε πληθυσμό κράτος;
 - Η Ασία, η μεγαλύτερη σε έκταση ήπειρος της Γης, χωρίζεται σε 48 κράτη. Η Ευρώπη είναι τέσσερις φορές μικρότερη σε έκταση από την Ασία. Πιστεύετε ότι τα κράτη της ευρωπαϊκής ηπείρου είναι πολλά ή λίγα σε σχέση με την έκτασή της;
 - Επιστρέψτε για λίγο στο Μάθημα 5. Στην 1η εργασία σχετικά με το επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των Ευρωπαίων είχατε συμπεράνει ότι αυτό είναι υψηλό ή χαμηλό; Παρατηρήστε τον χάρτη 5.2. Το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης στην Ευρώπη είναι σε όλα τα κράτη το ίδιο; Απαντήστε μονολογικά με ένα «ναι» ή ένα «όχι». Πού μπορείτε να αποδώσετε τις διαφορές; Σημειώστε δύο τουλάχιστον λόγους.
 - Στον χάρτη 42.1 απεικονίζονται αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Ευρώπη. Ας υποθέσουμε ότι πρέπει να κατασκευαστεί ένας νέος αγωγός που θα συνδέει τα Ουράλια Όρη, μέσω Μόσχας και Κιέβου, με το Παρίσι. Από ποιες χώρες θα περάσει ο αγωγός; Ποια προβλήματα συνεννόησης (σε γενικές γραμμές) μπορεί να προκύψουν μεταξύ των χωρών από τις οποίες θα περάσει ο αγωγός; Λάβετε υπόψη σας ότι για την κατασκευή ενός μικρού σε μήκος (σε σχέση με άλλους ευρωπαϊκούς) αγωγού πετρελαίου που θα συνδέει το Μπουργκάς της Βουλγαρίας με την Αλεξανδρούπολη στη χώρα μας οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των τριών ενδιαφερόμενων χωρών (Ρωσίας, Βουλγαρίας και Ελλάδας) ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αλλά η κατασκευή του αγωγού δεν είχε ξεκινήσει μέχρι το 2008.
 - Σήμερα 27 από τα κράτη της Ευρώπης αποτελούν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εικόνα 26.1). Στα κράτη που μετέχουν στην Ένωση επιτρέπεται η ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων και η ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων για σπουδές, εργασία κτλ. χωρίς χρονόβρες διαδικασίες. Αν ο αγωγός, για τον οποίο έγινε λόγος στην προηγούμενη ερώτηση, περνούσε μόνο από κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα ήταν πιο εύκολο ή πιο δύσκολο να κατασκευαστεί;
- Εργαστείτε ανά ομάδες. Με τη βοήθεια του χάρτη 25.1 χωρίστε την ήπειρο σε περιοχές και εντοπίστε τα κράτη κάθε περιοχής. Κάθε ομάδα να επιλέξει και να υλοποιήσει μία από τις ακόλουθες εργασίες.
 - 1η εργασία:** Σημειώστε τρία κράτη που βρίσκονται στη δυτική Ευρώπη.
 - 2η εργασία:** Σημειώστε τρία κράτη που βρίσκονται στην ανατολική Ευρώπη.
 - 3η εργασία:** Σημειώστε τρία κράτη που βρίσκονται στη βόρεια Ευρώπη.
 - 4η εργασία:** Σημειώστε τρία κράτη που βρίσκονται στη νότια Ευρώπη.
 - 5η εργασία:** Σημειώστε τρία κράτη που βρίσκονται στην κεντρική Ευρώπη.
- Κάθε ομάδα να παρουσιάσει συνοπτικά στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της.

Μελετώ στο σπίτι

Η ευρωπαϊκή ήπειρος κατοικήθηκε από τα πανάρχαια χρόνια (γι' αυτό αποκαλείται και «γηραιά»). Στο έδαφός της αναπτύχθηκαν πολλοί πολιτισμοί, όπως ο αρχαιοελληνικός, ο ρωμαϊκός, ο βυζαντινός, ο σύγχρονος τεχνολογικός. Το καλό κλίμα της και οι πλούσιοι φυσικοί πόροι (νερό, εύφορο έδαφος, δάση, πλωτά ποτάμια, πλούσιο υπέδαφος, εκτεταμένες πεδιάδες) την έκαναν ελκυστική για πολλούς λαούς, οι οποίοι διεκδίκησαν χώρο και πλούτο, γεγονός που οδήγησε συχνά στο παρελθόν σε πολέμους και συμμαχίες. Έτσι, με το πέρασμα του χρόνου προέκυψαν τα κράτη της Ευρώπης, τα οποία σήμερα είναι 46.

Η ήπειρός μας επομένως, αν και μικρή σε έκταση, είναι χωρισμένη σε πολλές μικρές και μεγάλες χώρες, και αυτό οφείλεται τόσο σε γεωγραφικούς όσο και σε ιστορικούς λόγους. Οι μεγάλες εθνικές ομάδες στον ευρωπαϊκό χώρο είναι οι γερμανικές και οι σλαβικές, από τις οποίες προέκυψαν πολλά κράτη: στη Δύση από τις γερμανικές, στην Ανατολή από τις σλαβικές. Ωστόσο, υπάρχουν και «ανάδελφα» έθνη, όπως είναι ενδεικτικά οι Έλληνες, οι Αλβανοί, οι Ούγγροι.

Η κατάτμηση της Ευρώπης σε πολλά κράτη προκάλεσε προβλήματα επικοινωνίας, μετακινήσεων, κατασκευής μεγάλων έργων (οδικών ή σιδηροδρομικών δικτύων), διαχείρισης πόρων (ποταμών, λιμνών, ορυκτού πλούτου) κτλ. Μέρος αυτών των προβλημάτων λύθηκε με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

25.1 Πολιτικός χάρτης της Ευρώπης

Γενικά, τα κράτη της ευρωπαϊκής ηπείρου χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής και του εμπορίου τους, καθώς και από τα πολύ αναπτυγμένα δίκτυα μεταφορών και επικοινωνιών που διαθέτουν. Οι κάτοικοί τους διακρίνονται για τον μεγάλο μέσο όρο ζωής (προσδόκιμο όριο ζωής), τον υψηλό βαθμό μόρφωσης (παράλληλα με τα πολύ χαμηλά ποσοστά αναλφαβητισμού) και το καλό επίπεδο ιατρικής περίθαλψης. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών ως προς το επίπεδο της ανθρώπινης ανάπτυξης. Ο πλούτος του εδάφους, η καλή γεωγραφική θέση, το πολιτικό σύστημα και άλλοι λόγοι μπορούν να ερμηνεύσουν αυτές τις διαφορές, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου μειώνονται, χωρίς όμως να εξαλείφονται. Βέβαια και μέσα στα ίδια τα κράτη παρατηρούνται μεγάλες διαφορές ως προς το βιοτικό επίπεδο και το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης, αφού ακόμη και στις πιο αναπτυγμένες και πλούσιες χώρες υπάρχει ένα ποσοστό πολιτών (διαφορετικό σε κάθε χώρα) που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και δε συμμετέχει ισότιμα στην κοινωνική ζωή.

Με βάση τα οικονομικά δεδομένα μπορούμε να διακρίνουμε στην Ευρώπη τρεις μεγάλες ομάδες κρατών:

25.2 Χάρτης μικρών κρατών της Ευρώπης

- Τις πολύ αναπτυγμένες και ισχυρές οικονομικά χώρες, οι οποίες βρίσκονται κυρίως στη βόρεια, τη βορειοδυτική και τη δυτική Ευρώπη. Σ' αυτές ωστόσο εντάσσονται και η Ελβετία, η Αυστρία και η Ιταλία.
- Τις αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες ακολουθούν πορεία εξομίσωσης με τις ισχυρότερες και βρίσκονται κυρίως στον ευρωπαϊκό νότο (εδώ ανήκει και η χώρα μας). Σ' αυτές ωστόσο εντάσσεται και η Ιρλανδία.
- Τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, με αρκετά οικονομικά προβλήματα ακόμη, οι οποίες βρίσκονται στην ανατολική Ευρώπη και τη Βαλκανική Χερσόνησο.

Πέρα από τα οικονομικά κριτήρια, η Ευρώπη μπορεί να χωριστεί σε περιοχές ή περιφέρειες και με βάση διάφορα άλλα κριτήρια, όπως είναι ενδεικτικά τα παρακάτω:

- Γεωγραφικά: χώρες βόρειας Ευρώπης (π.χ. Σουηδία), νότιας (π.χ. Ιταλία), ανατολικής (π.χ. Ρωσία) κτλ.
- Γλωσσικά: χώρες με λατινογενή γλώσσα (π.χ. Ισπανία), σλαβική γλώσσα (π.χ. Ουκρανία) κτλ.
- Πολιτικά: κράτη-μέλη Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. Βέλγιο), μη μέλη (π.χ. Μολδαβία) κτλ.
- Γεωμορφολογικά: πεδινές χώρες (π.χ. Ρωσία), ημιορεινές (π.χ. Τσεχία) κτλ.
- Κλιματικά: χώρες με ωκεάνιο κλίμα (π.χ. Ολλανδία), με ηπειρωτικό (π.χ. Πολωνία) κτλ.

Ταξιδεύω στις χώρες της Ευρώπης

Ρωσία

Η Ρωσία είναι η μεγαλύτερη χώρα του κόσμου σε έκταση. Η έκτασή της είναι σχεδόν διπλάσια της υπόλοιπης Ευρώπης και ο πληθυσμός της ίσος με τον πληθυσμό όλων μαζί των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών. Εκτείνεται από την κεντρική Ευρώπη έως τα παράλια του Ειρηνικού Ωκεανού, αποτελώντας μια χώρα με τεράστια ποικιλία κλιμάτων και βλάστησης. Το μεγαλύτερο μέρος της έκτασής της βρίσκεται στην Ασία, ωστόσο, με δεδομένο ότι μεγάλο κομμάτι του ασιατικού τμήματός της καταλαμβάνει η ακατοίκητη σχεδόν Σιβηρία και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της ζει στις περιοχές δυτικά των Ουραλίων, η Ρωσία είναι ουσιαστικά μια ευρωπαϊκή χώρα. Η πρωτεύουσα Μόσχα και η Αγία Πετρούπολη (πρώην Λένινγκραντ) είναι οι δύο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας.

Η σύγχρονη Ρωσία προήλθε από τη διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης και σήμερα έχει γρήγορη οικονομική ανάπτυξη, ξεπερνώντας προβλήματα που αντιμετώπισε τη δεκαετία του 1990, μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος. Διαχρονικά, η Ρωσία δεν είναι σημαντική μόνο για την οικονομία της, αλλά και για τον πολιτισμό της. Γνωστοί Ρώσοι δημιουργοί είναι, μεταξύ άλλων, ο Λέον Τολστόι, ο Αντόν Τσέχοφ, ο Νικολάι Γκόγκολ, ο Σεργκέι Αιζενστάιν, ο Ίγκορ Στραβίνσκι, ο Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι, ο Φιόντορ Ντοστογιέφσκι κ.ά.

Επεκτείνω τις γνώσεις μου

Η Ευρώπη στην μυθολογία

Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, η Ευρώπη ήταν κόρη του βασιλιά της Φοινίκης Αγήνορα. Ο Δίας την είδε κάποτε και εντυπωσιάστηκε από την ομορφιά της. Μεταμορφώθηκε σε κατάλευκο ταύρο, την έκλεψε, έφυγε προς τη θάλασσα και έφτασε κολυμπώντας στην Κρήτη. Από την Ευρώπη, σύμφωνα με τον μύθο, γεννήθηκαν ο Μίνωας, ο Ραδάμανθης και ο Σαρπηδόνας.

Η σημαία της Ελλάδας και τα χρώματα στις σημαίες των κρατών της Ευρώπης

Η σημαία είναι κομμάτι υφάσματος με ένα ή περισσότερα χρώματα και σύμβολα. Η ιδέα της χρήσης σημαίας προήλθε από την ανάγκη να διακρίνονται οι φίλοι από τους εχθρούς κατά τη διάρκεια των μαχών. Η χρήση της σημαίας γενικεύτηκε κατά τον Μεσαίωνα, ενώ οι εθνικές σημαίες της νεότερης εποχής εμφανίστηκαν με τον σχηματισμό των ανεξάρτητων κρατών.

Η εθνική σημαία της Ελλάδας αποτελείται από εννέα οριζόντιες, παράλληλες γραμμές, ίσου πλάτους. Πέντε από αυτές τις γραμμές είναι κυανές και οι υπόλοιπες τέσσερις λευκές. Τα δύο χρώματα εναλλάσσονται, ενώ η πρώτη και η τελευταία γραμμή είναι κυανές. Στο επάνω αριστερό τμήμα της σημαίας σχηματίζεται ένα κυανό τετράγωνο, το οποίο καταλαμβάνουν τρεις κυανές και δύο άσπρες λωρίδες. Μέσα σ' αυτό το τετράγωνο σχηματίζεται λευκός σταυρός.

Στις σημαίες των 46 κρατών της Ευρώπης χρησιμοποιούνται συνολικά εννιά χρώματα, ενώ στις σημαίες των 12 από τα 46 κράτη χρησιμοποιούνται τρία χρώματα σε διάφορους συνδυασμούς, τα οποία είναι το κόκκινο, το λευκό και το μπλε. Τέλος, το πιο διαδεδομένο σύμβολο στις ευρωπαϊκές σημαίες είναι ο σταυρός, ο οποίος υπάρχει στις σημαίες οκτώ κρατών.

Οι χώρες της Υπερκαυκασίας

Στα όρια της Ευρώπης με την Ασία, νότια της οροσειράς του Καυκάσου, βρίσκεται η περιοχή της Υπερκαυκασίας. Βρέχεται από τη Μαύρη και την Κασπία Θάλασσα και μοιράζεται σε τρία κράτη, τα οποία άλλοι γεωγράφοι τοποθετούν στην Ευρώπη και άλλοι στην Ασία. Τα κράτη αυτά είναι τα εξής:

- Η Αρμενία, η οποία έχει έκταση 29.800 τετρ. χλμ., πληθυσμό 3 εκατομμύρια κατοίκους και πρωτεύουσα το Ερεβάν.
- Το Αζερμπαϊτζάν, το οποίο έχει έκταση 86.600 τετρ. χλμ., πληθυσμό 7,9 εκατομμύρια κατοίκους και πρωτεύουσα το Μπακού.
- Η Γεωργία, η οποία έχει έκταση 69.700 τετρ. χλμ., πληθυσμό 4,7 εκατομμύρια κατοίκους και πρωτεύουσα την Τιφλίδα.

Η Αρμενία, η Γεωργία και το Αζερμπαϊτζάν έχουν μακράινη ιστορία. Ενδεικτικά, η Αρμενία ήταν το πρώτο κράτος στην ιστορία στο οποίο ο χριστιανισμός έγινε επίσημη θρησκεία (το 301 μ.Χ.), ενώ στο δυτικό τμήμα της Γεωργίας, στα παράλια της χώρας στον Εύξεινο Πόντο, βρισκόταν η μυθική Κολχίδα των αρχαίων Ελλήνων.

Αξιολογώ τι έμαθα

1. Αντιστοίχισε τις ευρωπαϊκές χώρες (1η στήλη) με τις πρωτεύουσές τους (2η στήλη):

1. Ηνωμένο Βασίλειο	α. Παρίσι
2. Γαλλία	β. Βουδαπέστη
3. Νορβηγία	γ. Βίλνιους
4. Μάλτα	δ. Μπρατισλάβα
5. Λιθουανία	ε. Βέρνη
6. Ουκρανία	στ. Λονδίνο
7. Ρωσία	ζ. Κίεβο
8. Σλοβακία	η. Όσλο
9. Ουγγαρία	θ. Βαλέτα
10. Ελβετία	ι. Μόσχα

2. Με τη βοήθεια του χάρτη 25.1 και του πίνακα 25.3 γράψε:

- α. Τα πέντε μεγαλύτερα και τα πέντε μικρότερα ευρωπαϊκά κράτη σε έκταση.
 β. Τα πέντε μεγαλύτερα και τα πέντε μικρότερα ευρωπαϊκά κράτη σε πληθυσμό.
 γ. Τα πέντε νησιωτικά κράτη της Ευρώπης.
 δ. Τα κράτη των πέντε μεγάλων χερσονήσων της Ευρώπης (Σκανδιναβική, Ιταλική, Ιβηρική, Βαλκανική, Γιουτλάνδης).

Κράτος	Πρωτεύουσα	Περιοχή Ευρώπης	Πληθυσμός	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ./τετρ. χλμ.)	Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (σε \$)
Άγιος Μαρίνος	Άγιος Μαρίνος	Νότια	28.000	61	486	34.100
Αλβανία	Τίρανα	Νοτιοανατολική	3.874.000	28.748	135	5.500
Ανδόρα	Ανδόρα Λα Βέλια	Νοτιοδυτική	71.822	468	154	38.800
Αυστρία	Βιέννη	Κεντρική	8.117.754	83.845	97	39.000
Βατικανό	Βατικανό	Νότια	821	0,44	1.866	-
Βέλγιο	Βρυξέλλες	Δυτική	10.511.500	30.518	345	36.500
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Σαράγεβο	Νοτιοανατολική	4.552.200	51.129	89	6.600
Βουλγαρία	Σόφια	Νοτιοανατολική	7.679.300	110.994	69	11.800
Γαλλία	Παρίσι	Δυτική	63.392.150	543.965	117	33.800
Γερμανία	Βερολίνο	Κεντρική	82.111.000	356.974	230	34.400
Δανία	Κοπεγχάγη	Κεντρική	5.447.100	43.094	127	37.400
Ελβετία	Βέρνη	Κεντρική	7.507.300	39.988	188	39.800
Ελλάδα	Αθήνα	Νοτιοανατολική	11.171.000	131.957	85	30.500
Εσθονία	Ταλίν	Ανατολική	1.344.700	45.227	30	21.800
Ηνωμένο Βασίλειο	Λονδίνο	Βορειοδυτική	60.393.000	241.752	250	35.300
Ιρλανδία	Δουβλίνο	Βορειοδυτική	4.209.000	70.285	60	45.600
Ισλανδία	Ρέικιαβικ	Βορειοδυτική	307.670	103.000	3	39.400
Ισπανία	Μαδρίτη	Νοτιοδυτική	44.474.630	504.782	88	33.700
Ιταλία	Ρώμη	Νότια	58.751.200	301.302	195	31.000
Κροατία	Ζάγκρεμπ	Νοτιοανατολική	4.442.800	56.538	79	15.500
Κύπρος	Λευκωσία	Νοτιοανατολική	778.550	9.251	84	27.100
Λετονία	Ρίγα	Ανατολική	2.281.300	64.589	35	17.700
Λευκορωσία	Μίνσκ	Ανατολική	9.274.700	207.595	47	10.200
Λιθουανία	Βίλνιους	Ανατολική	3.385.000	65.300	52	16.700
Λιχτενστάιν	Βαντούζ	Κεντρική	35.175	160	220	25.000
Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο	Δυτική	459.500	2.586	178	80.800
Μάλτα	Βαλέτα	Νότια	406.020	316	1.285	23.200
Μαυροβούνιο	Ποντγκόριτσα	Νοτιοανατολική	631.000	14.026	45	3.800
Μολδαβία	Κισιναύου	Ανατολική	4.320.500	33.700	128	2.200
Μονακό	Μονακό	Νότια	32.670	2	16.335	30.000
Νορβηγία	Όσλο	Βόρεια	4.681.200	323.877	15	55.600
Ολλανδία	Άμστερνταμ	Δυτική	16.358.000	41.865	391	38.600
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	Κεντρική	10.064.000	93.030	108	19.500
Ουκρανία	Κίεβο	Ανατολική	46.300.000	603.700	77	6.900
Π.Γ.Δ.Μ.	Σκόπια	Νοτιοανατολική	2.038.500	25.713	79	8.400
Πολωνία	Βαρσοβία	Κεντρική	38.125.500	312.685	122	16.200
Πορτογαλία	Λισαβόνα	Νοτιοδυτική	10.569.600	92.389	115	21.800
Ρουμανία	Βουκουρέστι	Νοτιοανατολική	21.565.200	237.500	91	11.100
Ρωσία*	Μόσχα	Ανατολική	141.377.750	17.540.000	8	14.600
Σερβία	Βελιγράδι	Νοτιοανατολική	10.150.300	88.361	115	7.700
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	Κεντρική	5.393.650	49.036	110	19.800
Σλοβενία	Λιουμπλιάνα	Νοτιοανατολική	2.010.400	20.253	99	27.300
Σουηδία	Στοκκόλμη	Βόρεια	9.113.300	449.964	20	36.900
Τουρκία*	Άγκυρα	Νοτιοανατολική	73.427.000	780.580	94	9.400
Τσεχία	Πράγα	Κεντρική	10.287.200	78.864	131	24.400
Φινλανδία	Ελσίνκι	Βόρεια	5.277.000	338.144	16	35.500

(*Το μεγαλύτερο τμήμα της Ρωσίας και της Τουρκίας βρίσκεται στην ασιατική ήπειρο.)

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).
- Ποια κράτη την αποτελούν.
- Τους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία της.
- Τον τρόπο λειτουργίας της.
- Τη σχέση της χώρας μας με την Ε.Ε.

Λέξεις-κλειδιά

- Ευρωπαϊκή Ένωση • κράτος-μέλος • διαδικασία ένταξης • θεσμικά όργανα • κριτήρια ένταξης • Ευρωπαϊκό Συμβούλιο • ενταξιακή πορεία • Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν) • Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο • Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο Υπουργών) • Ενιαία Αγορά • Ο.Ν.Ε. • ευρώ.

Συνεργάζομαι στην τάξη

1. Εργαστείτε ανά ομάδες. Διαβάστε τα κείμενα και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

1ο κείμενο

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) είναι μια οικογένεια ευρωπαϊκών δημοκρατικών χωρών, οι οποίες έχουν δεσμευτεί να συνεργάζονται για την ειρήνη και την ευημερία. Η Ε.Ε. δεν είναι ένα κράτος που επιδιώκει να υποκαταστήσει τα υπάρχοντα κράτη ούτε απλώς ένας οργανισμός για τη διεθνή συνεργασία. Η Ε.Ε. είναι όντως μοναδική. Τα κράτη-μέλη της έχουν θεσπίσει κοινά θεσμικά όργανα στα οποία εκκωρούν ορισμένες εξουσίες τους, έτσι ώστε να είναι δυνατόν να λαμβάνονται δημοκρατικές αποφάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Οι ιστορικές ρίζες της Ε.Ε. ανάγονται στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ιδέα για την ένωση αυτή γεννήθηκε από την αποφασιστικότητα των Ευρωπαίων να αποτρέψουν την επανάληψη ενός παρόμοιου αιματηρού και καταστροφικού πολέμου...»

2ο κείμενο

«Η υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης στις 25 Μαρτίου 1957 δημιούργησε την ευρωπαϊκή οικογένεια. Πενήντα χρόνια μετά έχουμε πολλά να γιορτάσουμε... Σημαντικό ρόλο σ' αυτό έπαιξαν τόσο η ενοποίηση όσο και η διεύρυνση από 6 σε 27 χώρες...»

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu>

- α. Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση;
- β. Γύρω από ποια ιδέα χτίστηκε η ένωση των ευρωπαϊκών χωρών;
- γ. Πόσα ήταν αρχικά τα κράτη της ένωσης και πόσα είχαν γίνει στον εορτασμό των 50 χρόνων της Ε.Ε.;

26.1 Χάρτης της Ε.Ε.

Χρονικό ένταξης κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση			Αρ. μελών
Έτος	Κράτη		
1957	 Βέλγιο	 Γαλλία	6
	 Γερμανία	 Ιταλία	
	 Λουξεμβούργο	 Ολλανδία	
1973	 Δανία	 Ηνωμένο Βασίλειο	9
	 Ιρλανδία		
1981	 Ελλάδα		10
1986	 Ισπανία	 Πορτογαλία	12
1995	 Αυστρία	 Σουηδία	15
	 Φινλανδία		
2004	 Εσθονία	 Κύπρος	25
	 Λετονία	 Λιθουανία	
	 Μάλτα	 Ουγγαρία	
	 Πολωνία	 Σλοβακία	
	 Σλοβενία	 Τσεχία	
2007	 Βουλγαρία	 Ρουμανία	27

26.2 Χρονολογίες ένταξης των κρατών-μελών της Ε.Ε.

- Μελετήστε την εικόνα 26.2 και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:
 - Πότε εντάχθηκε η χώρα μας στην Ε.Ε.;
 - Πότε έγινε η μεγαλύτερη διεύρυνση της Ε.Ε. με την ταυτόχρονη ένταξη πολλών χωρών;
- Διαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Τα τρία κύρια θεσμικά όργανα λήψης αποφάσεων είναι:

- Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, το οποίο αντιπροσωπεύει τους πολίτες της Ένωσης και εκλέγεται άμεσα από αυτούς.
- Το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, το οποίο αντιπροσωπεύει τα μεμονωμένα κράτη-μέλη.
- Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, καθήκον της οποίας είναι να προασπίζει τα συμφέροντα της Ένωσης συνολικά.
- Αυτό το “θεσμικό τρίγωνο” παράγει τις πολιτικές και τη νομοθεσία (οδηγίες, κανονισμούς και αποφάσεις) που εφαρμόζονται σε ολόκληρη την Ένωση. Κατ’ αρχήν η Επιτροπή είναι εκείνη που προτείνει νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία, αλλά το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο είναι εκείνα που την εγκρίνουν. Η Επιτροπή είναι επίσης υπεύθυνη για την υλοποίηση των αποφάσεων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου...»

Ενημερωτικό φυλλάδιο: *Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση*, Υπηρεσία Εκδόσεων Ε.Ε.

- Ποιο θεσμικό όργανο της Ε.Ε.:
 - αποτελεί τη φωνή των πολιτών της;
 - αποτελεί τη φωνή των κρατών-μελών της;
 - προωθεί το κοινό συμφέρον των κρατών και των πολιτών της;
 - Ποια θεσμικά όργανα παράγουν τη νομοθεσία στην Ε.Ε. και ποια την εγκρίνουν;
- Κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της. Κατόπιν συζητήστε όλοι μαζί για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη μοναδικότητά της σε παγκόσμιο επίπεδο.

ΜΕΛΕΤΩ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Επί αιώνες η Ευρώπη αποτελούσε θέατρο συχνών και αιματηρών πολέμων. Το αποκορύφωμα αυτών των συγκρούσεων υπήρξε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ο οποίος συντάραξε την Ευρώπη και τον κόσμο ολόκληρο από το 1939 έως το 1945 και άφησε πίσω του οικονομικά καταστραμμένες χώρες και εκατομμύρια νεκρούς. Έτσι, άρχισε να δημιουργείται η πεποίθηση σε αρκετούς Ευρωπαίους ηγέτες ότι ο μόνος τρόπος για να εξασφαλιστεί μια διαρκής ειρήνη μεταξύ των χωρών τους ήταν να ενωθούν αυτές οικονομικά και πολιτικά.

Στις 25 Μαρτίου 1957 έξι κράτη, η Γαλλία, η τότε Δυτική Γερμανία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο, υπέγραψαν στη Ρώμη τη συνθήκη δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.). Στις 7 Φεβρουαρίου 1992 στην ολλανδική πόλη Μάαστριχτ υπογράφηκε η ομώνυμη συνθήκη με την οποία η Ε.Ο.Κ. μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, αλλά με την προσθήκη δύο νέων σημαντικών τομέων κοινής δράσης: την Πολιτική Ένωση και την Οικονομική-Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.). Με συνεχείς διευρύνσεις η Ευρωπαϊκή Ένωση, 50 χρόνια μετά την ίδρυσή της, αριθμούσε το 2007 27 κράτη-μέλη με 500 εκατομμύρια κατοίκους, ενώ παράλληλα 13 από τα 27 κράτη-μέλη της συμμετείχαν στη ζώνη του ευρώ, του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι, για να μπορέσει ένα κράτος να ενταχθεί στην Ε.Ε., θα πρέπει να εκπληρώνει συγκεκριμένα κριτήρια, όπως δημοκρατικό πολίτευμα, ισχυρή οικονομία, ικανή δημόσια διοίκηση κ.ά. (κριτήρια της Κοπεγχάγης), γεγονός που σημαίνει ότι η ενταξιακή πορεία του κρατά αρκετά χρόνια.

Η χώρα μας από τα πρώτα χρόνια ύπαρξης της Ε.Ο.Κ., και συγκεκριμένα από τις 8 Ιουνίου 1959, ζήτησε να συνδεθεί μαζί της. Έπειτα από ένα μακροχρόνιο πάγωμα της συμφωνίας (το οποίο οφειλόταν και στην επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα από το 1967 ως το 1974) η χώρα μας υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στις 12 Ιουνίου 1975. Στις 28 Μαΐου 1979 υπογρά-

26.3 Μάρτιος 1957: ίδρυση της Ε.Ο.Κ.

26.4 Από τον εορτασμό των 50 χρόνων της Ε.Ε.

φικη η Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στην οποία και ενταχθήκαμε από την 1η Ιανουαρίου 1981 ως δέκατο μέλος. Η Ελλάδα είναι ένα από τα 12 κράτη-μέλη που υπέγραψαν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2004 στην Ε.Ε. εντάχθηκε και η Κύπρος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ομοσπονδία, όπως οι Η.Π.Α., ούτε είναι απλώς ένας οργανισμός συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων, όπως ο Ο.Η.Ε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μοναδική στον κόσμο. Οι χώρες που αποτελούν την Ένωση, τα κράτη-μέλη της, συνεχίζουν να είναι ανεξάρτητα, κυρίαρχα έθνη, αλλά συνενώνουν τις εθνικές κυριαρχίες τους, ούτως ώστε να έχουν ισχύ και παγκόσμια επιρροή, την οποία καμιά χώρα δε θα μπορούσε να έχει μόνη της. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ε.Ε. αποτελεί την πρώτη εμπορική και τη δεύτερη γεωργική και βιομηχανική δύναμη στον κόσμο.

Παρά το γεγονός ότι η Ε.Ε. δεν αποτελεί κρατική οντότητα, εντούτοις έχει θεσμικά όργανα οι αποφάσεις των οποίων δεσμεύουν πολίτες και κράτη-μέλη. Στους τομείς αρμοδιότητας της Ένωσης η κοινοτική νομοθεσία υπερισχύει της εθνικής.

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο** είναι το ανώτατο όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελείται από τους αρχηγούς των κρατών και των κυβερνήσεων των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. και συνέρχεται κατά κανόνα δύο φορές ανά εξάμηνο. Κάθε κράτος-μέλος ασκεί την προεδρία αυτού του συμβουλίου ανά εξάμηνο και τις εργασίες του συντονίζει ο πρωθυπουργός ή ο πρόεδρος του προεδρεύοντος κράτους.

Το σύνολο των νομικών πράξεων και των πολιτικών διαμορφώνεται κατά κύριο λόγο μέσα στο «θεσμικό τρίγωνο» που σχηματίζεται από τα εξής τρία βασικά όργανα της Ε.Ε.:

- Την **Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν)**, τα μέλη της οποίας (επίτροποι) διορίζονται για περίοδο 5 ετών. Από το 2004 η Επιτροπή αποτελείται από έναν επίτροπο από κάθε κράτος-μέλος, ο οποίος αναλαμβάνει έναν τομέα ευθύνης (γεωργία, περιβάλλον, μεταφορές κ.ά.), και από τον πρόεδρο της Επιτροπής. Η Επιτροπή θεωρείται το κατ' εξοχήν υπερεθνικό θεσμικό όργανο, ενσαρκώνει το κοινοτικό συμφέρον και επομένως τα μέλη της πρέπει να είναι πλήρως ανεξάρτητα από τις κυβερνήσεις των χωρών τους. Έτσι, ο κάθε επίτροπος έχει σε ευρωπαϊκό επίπεδο την ευθύνη του τομέα που αναλαμβάνει και δεν εκπροσωπεί τη χώρα του αλλά συνολικά την Ε.Ε.
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, το οποίο εκλέγεται άμεσα κάθε 5 χρόνια από τους πολίτες των κρατών-μελών και το οποίο από το 2009 αποτελείται από 751 ευρωβουλευτές, από τους οποίους οι 22 αντιπροσωπεύουν τη χώρα μας.
- Το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο Υπουργών)**, στο οποίο μετέχει από ένας αντιπρόσωπος κάθε κράτους-μέλους σε επίπεδο υπουργών, ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να δεσμεύει την κυβέρνηση που αντιπροσωπεύει για το θέμα που συζητείται. Η σύνθεση του Συμβουλίου μεταβάλλεται ανάλογα με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης (αλιεία, μεταφορές κτλ.).

Σε γενικές γραμμές, η διαδικασία δημιουργίας και τήρησης ενός κοινοτικού νόμου (κανονισμού ή οδηγίας) έχει ως εξής:

- Η Επιτροπή, η οποία έχει το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας, ξεκινά τη διαδικασία προτείνοντας το σχέδιο ενός νόμου.
- Το Κοινοβούλιο το εξετάζει και ενδεχομένως το τροποποιεί.
- Την τελική απόφαση την παίρνει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο Υπουργών), που εκδίδει και τον νόμο.
- Η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των συνθηκών και εκτελεστικό όργανο της Ένωσης, φροντίζει για την εφαρμογή των νόμων και των πολιτικών αποφάσεων.

Εκτός από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. που αναφέρθηκαν παραπάνω, υπάρχουν το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο**, το οποίο εξασφαλίζει την τήρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, και το **Ελεγκτικό Συνέδριο**, το οποίο ελέγχει τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της Ένωσης. Το σύστημα συμπληρώνεται και από άλλα όργανα όπως την Επιτροπή των Περιφερειών, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τον Ευρωπαϊκό Διαμεσολαβητή κ.ά. Οι υπηρεσίες των περισσότερων ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων εδρεύουν στις Βρυξέλλες, το Στρασβούργο και το Λουξεμβούργο.

Επεκτείνω τις γνώσεις μου

Τα σύμβολα της Ε.Ε.

«Τα σύμβολα της Ε.Ε. είναι:

- Η **ευρωπαϊκή σημαία**. Σε γαλάζιο φόντο απεικονίζονται 12 χρυσά αστέρια σε κύκλο. Ο κύκλος των 12 αστεριών συμβολίζει τα ιδανικά της τελειότητας, της πληρότητας και της ενότητας.
- Ο **ευρωπαϊκός ύμνος**. Η μελωδία προέρχεται από την Ενάτη Συμφωνία, που συνέθεσε το 1823 ο Λούντβιχ Βαν Μπετόβεν. Δεν προορίζεται να αντικαταστήσει τους εθνικούς ύμνους των κρατών-μελών της Ε.Ε., αλλά να τιμήσει τις κοινές αξίες και την ενότητα μέσα από την ποικιλομορφία.
- Η **Ημέρα της Ευρώπης, η 9η Μαΐου**. Οι ιδέες στις οποίες βασίστηκε η σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στις 9 Μαΐου 1950, σε ομιλία του Γάλλου υπουργού Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν. Έτσι, η 9η Μαΐου γιορτάζεται κάθε χρόνο ως γενέθλια ημέρα της Ε.Ε.
- Το **έμβλημά της «Ενωμένη στην πολυμορφία»**. Το έμβλημα αυτό άρχισε να χρησιμοποιείται για πρώτη φορά το 2000 και σημαίνει πως μέσω της Ε.Ε. οι Ευρωπαίοι πολίτες είναι ενωμένοι, εργαζόμενοι από κοινού για την ειρήνη και την ευημερία και ότι οι διαφορετικοί πολιτισμοί, οι διαφορετικές παραδόσεις και γλώσσες αποτελούν θετικό στοιχείο για την ευρωπαϊκή ήπειρο...»

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu>

Βρυξέλλες, η «πρωτεύουσα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι Βρυξέλλες, πρωτεύουσα του Βελγίου, αποτελούν την έδρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλές κοινοτικές υπηρεσίες εδρεύουν στην πόλη και χιλιάδες άτομα από τα κράτη-μέλη εργάζονται στα γραφεία της Ε.Ε., γεγονός που έχει καταστήσει τις Βρυξέλλες κέντρο της Ευρώπης. Οι Βρυξέλλες κτίστηκαν στις αρχές του Μεσαίωνα στις όχθες του ποταμού Σεν, παραπόταμου του Σκάλδη. Σήμερα έχουν πληθυσμό σχεδόν ένα εκατομμύριο κατοίκους. Αποτελούν σπουδαίο συγκοινωνιακό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της περιοχής, ενώ στην πόλη υπάρχουν πολλά αξιόλογα μουσεία, βιβλιοθήκες, πανεπιστήμιο κ.ά. Είναι διακοσμημένη με πλήθος μνημείων, από τα οποία το «Άτομο» είναι έμβλημα της.

Αξιολογώ τι έμαθα

1. Ποια είναι η διαδικασία για την έκδοση και την τήρηση ενός κοινοτικού νόμου (π.χ. μιας κοινοτικής οδηγίας);
2. Διάβασε τις προτάσεις που ακολουθούν και γράψε την απάντηση που πιστεύεις ότι είναι σωστή στο τέλος κάθε πρότασης.
 - α. Πολίτευμα που πρέπει να έχει κάθε χώρα η οποία επιθυμεί ένταξη στην Ε.Ε.
 - β. Θεσμικό όργανο του οποίου καθήκον είναι να προασπίζει συνολικά τα συμφέροντα της Ένωσης.
 - γ. Πόλη όπου αποφασίστηκε από τους Ευρωπαίους ηγέτες το 1992 η μετεξέλιξη της Ε.Ο.Κ. σε Ε.Ε.
 - δ. Αδελφικό κράτος της χώρας μας που εντάχθηκε στην Ε.Ε. το 2004.

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Ποια είναι τα επιτεύγματα και ποιοι οι στόχοι της Ε.Ε.
- Ποια είναι η σημασία της Ε.Ε. για τους λαούς της Ευρώπης και για τους Έλληνες ειδικότερα.
- Πώς η πολυμορφία της Ε.Ε. αποτελεί τη δύναμή της.

Λέξεις-κλειδιά

- πολυμορφία • κοινωνική συνοχή • ευρώ • χρηματοδοτικά προγράμματα • ευρωπαϊκό ταμείο • ευρωβαρόμετρο • αειφόρος ανάπτυξη • προστασία περιβάλλοντος • καταπολέμηση ανεργίας • εκπαίδευση • απασχόληση.

Συνεργάζομαι στην τάξη

1. α. Διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί:

«Οι στόχοι της Ευρώπης για τον 21ο αιώνα είναι:

- να παράσχει ειρήνη, ευημερία και σταθερότητα στους λαούς της,
- να υπερβεί τις διχόνοιες στην ήπειρο,
- να διασφαλίσει την ασφαλή διαβίωση των πολιτών της,
- να προωθήσει την ισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,
- να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και να διατηρήσει την πολυμορφία των λαών της Ευρώπης,
- να υπερασπιστεί τις κοινές αξίες των Ευρωπαίων, όπως η αειφόρος ανάπτυξη και το υγιές περιβάλλον, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η κοινωνική οικονομία της αγοράς...»

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu>

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μόνο οικονομικοί; Απαντήστε με ένα «ναι» ή ένα «όχι».

β. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο:

«30 επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν:

1. Το τέλος του πολέμου μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Το γεγονός ότι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι τον 20ό αιώνα φαντάζον σήμερα τόσο μακρινοί αποτελεί από μόνο του φόρο τιμής στο όραμα της ευρωπαϊκής κοινότητας...
2. Η δημοκρατία ανθεί σε 27 χώρες...
3. Άλλοτε φτωχές χώρες, όπως η Ιρλανδία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία, ευημερούν...
9. Πιο καθαρές ακτές. Η νομοθεσία της Ε.Ε. έχει ασκήσει πιέσεις στις εθνικές κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα για τον καθαρισμό των ακτών τους...
11. Απαγόρευση της θανατικής ποινής στην Ε.Ε....
12. Η Ε.Ε. βοηθά στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Το πιο φιλόδοξο σχέδιο (σε παγκόσμιο επίπεδο) για την αντιμετώπιση του προβλήματος ανήκει στην Ε.Ε....
19. Προγράμματα σπουδών για τους νέους της Ε.Ε. Οι Ευρωπαίοι φοιτητές μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε πανεπιστήμια άλλων χωρών-μελών και να φοιτήσουν για ένα διάστημα εκεί...
21. Ισχυρή οικονομική ανάπτυξη...»

Προσαρμογή από την εφημερίδα *TA NEA*, 22 Μαρτίου 2007, αναδημοσίευση από τη βρετανική εφημερίδα *Independent*

Τα επιτεύγματα 2, 9 και 11 συνδέονται με τους στόχους της Ε.Ε.; Απαντήστε με ένα «ναι» ή ένα «όχι».

2. Εργαστείτε ανά ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει και να υλοποιήσει μία από τις ακόλουθες εργασίες.

1η εργασία: Διαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος με πολλές διαφορετικές παραδόσεις και γλώσσες, αλλά και με κοινές αξίες όπως η δημοκρατία, η ελευθερία και η κοινωνική δικαιοσύνη. Η Ε.Ε. προασπίζει τις αξίες αυτές. Προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης επιδιώκοντας την ενότητα, ενώ συγχρόνως διαφυλάσσει την πολυμορφία και διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους πολίτες...»

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu>

α. Γλώσσα, δημοκρατία, ήθη και έθιμα, κοινωνική δικαιοσύνη, θρησκεία, ελευθερία: ποια από αυτά είναι κοινά και ποια διαφορετικά στους λαούς που μετέχουν στην Ένωση; Πώς αντιμετωπίζει η Ε.Ε. την πολυμορφία των λαών των κρατών-μελών της;

β. Η διατήρηση της πολυμορφίας των λαών που συμμετέχουν σ' αυτήν εντάσσεται στους στόχους της Ε.Ε.; Απαντήστε μονολεκτικά με ένα «ναι» ή ένα «όχι».

2η εργασία:

- α.** Παρατηρήστε τις εικόνες 27.1 και 27.2 και διαβάστε τα σχόλιά τους. Νομίζετε ότι η Ε.Ε.:
- Έχει λύσει όλα τα προβλήματα των λαών που την αποτελούν;
 - Έχει να αντιμετωπίσει ακόμη αρκετά ζητήματα στην πορεία ενοποίησής της;
- β.** Ποιους τομείς δράσης αφορούν οι εικόνες 27.1 και 27.2;
- γ.** Παρατηρήστε τις εικόνες 27.3 και 27.4 και διαβάστε τα σχόλιά τους. Στα πλαίσια της επίτευξης ποιων στόχων της η Ε.Ε. χρηματοδοτεί έργα που πραγματοποιούνται στη χώρα μας;
- 3.** Κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της. Κατόπιν συζητήστε όλοι μαζί σχετικά με τη σημασία της Ε.Ε. για τη χώρα μας και για τα ευρωπαϊκά κράτη που συμμετέχουν σ' αυτήν.

ΜΕΛΕΤΩ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Η Ε.Ε. ξεκίνησε το 1957 ως μια οικονομική ένωση έξι κρατών με την ονομασία Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Στην πορεία της, και μετά από έξι διευρύνσεις μέχρι το 2007, η ταυτότητά της άλλαξε αποκτώντας σταδιακά και κοινωνική φυσιογνωμία. Στις μέρες μας πλέον η Ε.Ε. έχει μετεξελιχθεί σε νομισματική, οικονομική, πολιτική και κοινωνική ένωση 27 κρατών, υλοποιώντας δυναμικά την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Στη μέχρι τώρα διαδρομή της η Ένωση σημείωσε αρκετά επιτεύγματα, μερικά μόνο από τα οποία είναι τα εξής:

27.1 Εργαζόμενοι συνομιλούν με εργοδότες την Ημέρα της Εργασίας στην Ε.Ε.**27.2** Όξινη βροχή στην Ευρώπη: ένα οικολογικό πρόβλημα χωρίς σύνορα

- Η απουσία πολεμικών συγκρούσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη της και η σταθερότητα χαρακτηρίζουν εδώ και δεκαετίες την ευρωπαϊκή καθημερινότητα, δίνοντας τη δυνατότητα για πρόοδο και ευημερία στους λαούς που συγκροτούν την Ένωση.
- Η κατάργηση της θανατικής ποινής, η προσήλωση στους δημοκρατικούς θεσμούς και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι δεδομένα για τα κράτη-μέλη της, ενώ αποτελούν βασικά κριτήρια που πρέπει να εκπληρώνει οποιαδήποτε χώρα επιθυμεί να ενταχθεί στην Ένωση.
- Τα σύνορα στην ενωμένη Ευρώπη έχουν καταργηθεί και επομένως οι ευκαιρίες που παρέχονται στους πολίτες της, με τη δημιουργία μιας τεράστιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς 500 εκατομμυρίων ανθρώπων, είναι περισσότερες. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Ε.Ε. έχει εξελιχθεί σε έναν ενιαίο χώρο στον οποίο οι άνθρωποι, τα εμπορεύματα, οι υπηρεσίες, τα χρήματα μπορούν να κυκλοφορούν με μεγάλη ελευθερία. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάθε πολίτης της Ε.Ε. έχει δικαίωμα να ζει, να εργάζεται, να σπουδάζει και να συνταξιοδοτείται σε οποιαδήποτε χώρα της Ένωσης εκείνος επιλέξει.
- Η χρήση κοινού νομίσματος, του ευρώ, αρχικά (το 2002) από τα 12 κράτη-μέλη και στη συνέχεια (από το 2008) από τα 15 κράτη-μέλη που συγκροτούν τη «ζώνη του ευρώ» διευκολύνει τις συναλλαγές των πολιτών της, αφού αυτοί μπορούν να ταξιδεύουν στην Ε.Ε. χρησιμοποιώντας ένα μόνο νόμισμα ή να συγκρίνουν τις τιμές ίδιων προϊόντων στα διαφορετικά κράτη κτλ.

Παράλληλα, η χρήση του ευρώ διευκολύνει κλάδους της οικονομίας όπως το εμπόριο, ο τουρισμός κ.ά.

Αυτά τα επιτεύγματα (και πολλά άλλα) πραγματοποιήθηκαν χάρη στη συνεργασία και την αλληλοβοήθεια των κρατών που συγκροτούν την Ε.Ε. Είναι ενδεικτικό ότι τα πλουσιότερα κράτη συνεισφέρουν οικονομικά στα φτωχότερα με τη χρηματοδότηση έργων (κατασκευή συγκοινωνιακών δικτύων, υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων, κατασκευή σταθμών βιολογικού καθαρισμού κ.ά.), ώστε να υπάρχει μια ισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των πολιτών της Ένωσης.

Από την άλλη πλευρά ωστόσο, στην Ε.Ε. παρατηρούνται αρκετά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν. Ορισμένα από τα σημαντικότερα είναι τα παρακάτω:

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

ΕΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΚΡΑΤΟΣ
2002	Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία (αρχικά κράτη-μέλη ζώνης ευρώ)
2007	Σλοβενία
2008	Κύπρος, Μάλτα

- Τα εκατομμύρια ανέργων και κυρίως νέων, όπως και οι εκατοντάδες χιλιάδες αστέγων σε όλα τα κράτη της Ένωσης. Επίσης, σε κάθε χώρα υπάρχει ένα ποσοστό ανθρώπων (διαφορετικό για κάθε χώρα) που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Η χρήση, σε μεγάλο ποσοστό, ρυπογόνων μορφών ενέργειας (π.χ. πετρέλαιο) για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των κρατών-μελών της Ε.Ε., που επιβαρύνει το περιβάλλον και επιταχύνει τις κλιματικές αλλαγές.

Σήμερα μερικές μόνο από τις προτεραιότητες της Ε.Ε. είναι: η περαιτέρω διατήρηση της ειρήνης, η προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών, η κοινωνική αλληλεγγύη, η ασφάλεια και η δικαιοσύνη για όλους, η προστασία του περιβάλλοντος, η προσαρμογή στην κοινωνία της γνώσης, η λήψη μέτρων για τις κλιματικές αλλαγές, η περιφερειακή ανάπτυξη, η καταπολέμηση της ανεργίας, οι ίσες ευκαιρίες για όλους, ο σεβασμός των πολιτισμικών διαφορών των ευρωπαϊκών λαών στη γλώσσα, στην ιστορία, στα ήθη και στα έθιμα κ.ά.

Μέλος της Ε.Ε. είναι από το 1981 και η Ελλάδα. Με την ένταξή της στην Ένωση η Ελλάδα, μεταξύ άλλων:

- Ενίσχυσε αποτελεσματικά την αμυντική και τη διπλωματική θέση της στη νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς και στη διεθνή σκηνή.
- Εξασφάλισε (μέσω της συνεχούς χρηματοδότησης από την Ε.Ε. στο πλαίσιο της κοινοτικής κοινωνικής συνοχής) την απαραίτητη οικονομική στήριξη για την αποκατάσταση των παλαιών και την κατασκευή νέων βασικών υποδομών (οδικών αξόνων όπως π.χ. της Εγνατίας Οδού, σχολείων, λιμανιών, αεροδρομίων, τηλεπικοινωνιακών δικτύων κ.ά.) και προώθησε τη σύγκλιση της οικονομίας της με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης.
- Στήριξε αποφασιστικά και συνέβαλε αποτελεσματικά στην ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.

Η Ε.Ε., από την άλλη πλευρά, χάρη στην παρουσία της Ελλάδας στην Ένωση, μεταξύ άλλων:

- Ενίσχυσε τις φιλερηνικές αρχές και θέσεις της.
- Ενδυνάμωσε το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, αφού τόσο οι ελληνικές κυβερνήσεις όσο και οι Έλληνες ευρωβουλευτές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζουν σταθερά την κοινωνική διάσταση σε κάθε κοινοτική πολιτική.
- Διεύρυνε την παρουσία της στη νοτιοανατολική Ευρώπη.
- Ανέπτυξε στενότερες σχέσεις συνεργασίας με ευαίσθητες γεωπολιτικές περιοχές του πλανήτη όπως τα Βαλκάνια και η Μέση Ανατολή.

27.3 Το μετρό της Αθήνας

27.4 Πινακίδα κατασκευής σταθμού του μετρό της Αθήνας. Η Ε.Ε. χρηματοδοτεί την κατασκευή του.

Επεκτείνω τις γνώσεις μου

Οι αξίες και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

«Η Ε.Ε. επιθυμεί να προωθήσει ανθρωπιστικές και προοδευτικές αξίες και να διασφαλίσει ότι η ανθρωπότητα θα επωφελείται και δε θα ζημιώνεται από τις παγκόσμιες αλλαγές. Οι ανάγκες των λαών δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν μόνο από τις δυνάμεις της αγοράς ή από τη μονομερή δράση μιας χώρας.

Η Ε.Ε. λοιπόν εκφράζει μια ανθρωπιστική θεώρηση και ένα κοινωνικό πρότυπο που υποστηρίζονται από την τεράστια πλειονότητα των πολιτών της. Οι Ευρωπαίοι διαφυλάσσουν την πλούσια κληρονομιά αξιών που κατέχουν, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνική αλληλεγγύη, η ελευθερία της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η δίκαιη κατανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης, το δικαίωμα για ένα προστατευόμενο περιβάλλον, ο σεβασμός της πολιτισμικής, γλωσσικής και θρησκευτικής πολυμορφίας και μια αρμονική συνύπαρξη ανάμεσα στην παράδοση και την πρόοδο.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., ο οποίος υιοθετήθηκε στη Νίκαια της Γαλλίας τον Δεκέμβριο του 2000, διατυπώνει όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σήμερα από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και τους πολίτες τους. Αυτές οι αξίες μπορούν να δημιουργήσουν ένα αίσθημα συγγένειας ανάμεσα στους Ευρωπαίους. Ένα παράδειγμα είναι ότι όλες οι χώρες της Ε.Ε. κατήργησαν τη θανατική ποινή...»

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://europa.eu>

Αξιολογώ τι έμαθα

1. Χαρακτήρισε τις παρακάτω προτάσεις με το γράμμα (Σ), αν είναι σωστές, και με το γράμμα (Λ), αν είναι λανθασμένες:
 - α. Η καταπολέμηση της ανεργίας (και ειδικά της ανεργίας των νέων) δεν αποτελεί προτεραιότητα για την Ε.Ε.
 - β. Ένα μειονέκτημα του ευρώ είναι ότι δεν μπορεί κανείς να κάνει εύκολα σύγκριση τιμών ίδιων προϊόντων σε διαφορετικές χώρες της Ε.Ε.
 - γ. Η Ε.Ε. χρηματοδοτεί αναπτυξιακά προγράμματα στη χώρα μας, στο πλαίσιο του στόχου επίτευξης ισορροπημένης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής για όλα τα κράτη-μέλη της Ένωσης.
 - δ. Η Ε.Ε., με την Ελλάδα στους κόλπους της, ανέπτυξε στενότερες σχέσεις συνεργασίας με ευαίσθητες περιοχές του πλανήτη όπως τα Βαλκάνια και η Μέση Ανατολή.
2. Ανάφερε τρία επιτεύγματα και τρία προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει και να επιλύσει η Ε.Ε.

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Πώς ορίζεται η διοικητική περιφέρεια.
- Ποια είναι τα κριτήρια για τη διοικητική διαίρεση της χώρας μας.
- Με ποιον τρόπο ιεραρχούνται οι διοικητικές βαθμίδες του κράτους.

Λέξεις-κλειδιά

- Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.)
- νομαρχία
- διοικητική περιφέρεια
- γεωγραφικό διαμέρισμα
- δήμος
- κοινότητα.

Συνεργάζομαι στην τάξη

1. Συζητήστε όλοι μαζί στην τάξη για ποιους λόγους διαιρείται ένα κράτος σε διοικητικές ενότητες (περιφέρειες, νομούς, δήμους, κοινότητες). Ποιους στόχους, κατά τη γνώμη σας, εξυπηρετεί η διοικητική διαίρεση μιας χώρας και με ποια κριτήρια γίνεται αυτή η διαίρεση;
2. Εργαστείτε ανά ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει και να υλοποιήσει μία από τις εργασίες που ακολουθούν.

1η εργασία: Αφού μελετήσετε τους χάρτες 28.1 και 28.2, σημειώστε στη συνέχεια:

α. Τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας μας (π.χ. Βόρειο Αιγαίο).

β. Τα 9 γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας (π.χ. Νησιά Αιγαίου).

28.1 Γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας

28.2 Διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδας

2η εργασία:

α. Παρατηρήστε τους χάρτες 28.1 και 28.2. Εντοπίστε και στη συνέχεια σημειώστε τα γεωγραφικά διαμερίσματα που αποτελούν ταυτόχρονα και διοικητικές περιφέρειες με τους ίδιους ακριβώς νομούς (π.χ. Κρήτη).

β. Παρατηρήστε τον γεωμορφολογικό χάρτη της χώρας μας και τον χάρτη 28.2. Το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας διαιρείται σε τρεις διοικητικές περιφέρειες. Μπορείτε να δώσετε μια εξήγηση γι' αυτό; Το ανάγλυφο της περιοχής και η λέξη «διοικητικές» θα σας βοηθήσουν στον συλλογισμό σας.

3η εργασία: Με τη βοήθεια του πίνακα 28.3, όπου παρατίθενται πληροφορικά στοιχεία για τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας μας, εντοπίστε και στη συνέχεια σημειώστε τις τρεις πρώτες διοικητικές περιφέρειες σε έκταση, σε πληθυσμό και σε πυκνότητα πληθυσμού, ξεκινώντας από τη μεγαλύτερη και καταλήγοντας στη μικρότερη.

Έκταση	Πληθυσμός	Πληθυσμιακή πυκνότητα

4η εργασία:

- α.** Με τη βοήθεια του πίνακα 28.4, όπου παρατίθενται οικονομικά στοιχεία για τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας μας, εντοπίστε και στη συνέχεια σημειώστε τις τρεις πρώτες διοικητικές περιφέρειες σε ποσοστό Α.Ε.Π., ξεκινώντας από αυτήν που έχει το μεγαλύτερο ποσοστό και καταλήγοντας σ' αυτήν που έχει το μικρότερο.
- β.** Εντοπίστε και στη συνέχεια σημειώστε μία περιφέρεια στην οποία το ποσοστό Α.Ε.Π. αυξήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 1986-1996 και μία στην οποία μειώθηκε.
- γ.** Υπάρχει διοικητική περιφέρεια της χώρας μας με ποσοστό Α.Ε.Π. μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού; Απαντήστε με ένα «ναι» ή ένα «όχι».
- δ.** Ποια συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν για την οικονομία των ελληνικών διοικητικών περιφερειών και γενικότερα για την οικονομία της χώρας μας;
- 3.** Κάθε ομάδα, με τη σειρά (δηλαδή πρώτη η ομάδα που ανέλαβε την 1η εργασία κ.ο.κ.), να παρουσιάσει συνοπτικά στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της.

Μελετώ στο σπίτι

Οι γεωγράφοι διαιρούν τον χώρο σε τμήματα, τα οποία ονομάζουν περιφέρειες, διότι αυτή η διαίρεση διευκολύνει το επιστημονικό έργο τους. Στη γεωγραφία ονομάζουμε **περιφέρεια** ένα μικρό ή μεγάλο τμήμα του χώρου που έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Εμφανίζει σε όλη την έκτασή του σχετική ομοιομορφία ως προς το κλίμα, το ανάγλυφο, τις οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων κ.ά. Τα Ιόνια Νησιά, για παράδειγμα, μπορούν να θεωρηθούν περιφέρεια, γιατί βρίσκονται στο ίδιο πέλαγος, έχουν παρόμοιο κλίμα, οι κάτοικοί τους ασχολούνται με παρόμοιες οικονομικές δραστηριότητες (π.χ. τον τουρισμό) κτλ.
- Ξεχωρίζει από τις γειτονικές περιοχές ως προς διάφορα χαρακτηριστικά. Στη δυτική Μακεδονία, για παράδειγμα, αναπτύσσονται διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες (π.χ. κτηνοτροφία, χειμερινός τουρισμός σε χιονοδρομικά κέντρα, οικότουρισμός, εξόρυξη λιγνίτη και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κ.ά.) από ό,τι στο νότιο Αιγαίο (τουρισμός το καλοκαίρι, ναυτιλία κ.ά.).
- Παρουσιάζει εσωτερική συνοχή. Στην Κρήτη, για παράδειγμα, οι κάτοικοι έχουν κοινά πολιτιστικά στοιχεία (γλωσσικούς ιδιωτισμούς, έθιμα, μουσική κ.ά.) και παρόμοιες επαγγελματικές ασχολίες (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, τουρισμό).

Επειδή όμως οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν διαφορετικά προβλήματα, ανάλογα με την περιοχή όπου ζουν, η διαίρεση της χώρας σε περιφέρειες διευκολύνει και τη διοίκησή της. Η δυτική Μακεδονία, για παράδειγμα, είναι πολύ ορεινή, τα καλλιεργήσιμα εδάφη είναι λιγοστά, το ανάγλυφο δυσκολεύει τις συγκοινωνίες, οι πόλεις είναι μικρές σε πληθυσμό, η βιομηχανία δεν είναι αναπτυγμένη κτλ. Αντίθετα, η κεντρική Μακεδονία είναι πεδινή, έχει πολλές καλλιεργήσιμες εκτάσεις, αρκετές πόλεις με σημαντικό πληθυσμό, καλό οδικό δίκτυο και σημαντική βιομηχανική ανάπτυξη. Επίσης, στις Κυκλάδες ένα πολύ σοβαρό ζήτημα μπορεί να είναι η ρύθμιση της τακτικής ακτοπλοϊκής κάλυψης όλων των νησιών, ενώ στην Αττική η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Είναι επομένως σαφές ότι για την αντιμετώπιση των διαφορετικών προβλημάτων απαιτούνται και διαφορετικές αποφάσεις, ενέργειες και πρακτικές.

Διοικητική περιφέρεια	Έδρα	Πληθυσμός το 2001	Ποσοστό % της χώρας	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Ποσοστό % χώρας	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ./τετρ. χλμ.)
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	Κομοτηνή	611.067	5,57	14.157	10,9	43
Αττικής	Αθήνα	3.761.810	34,31	3.808	2,9	988
Βόρειου Αιγαίου	Μυτιλήνη	206.121	1,88	3.836	3,0	54
Δυτικής Ελλάδας	Πάτρα	740.506	6,75	11.350	8,5	65
Δυτικής Μακεδονίας	Κοζάνη	301.522	2,75	9.451	7,2	32
Ηπείρου	Ιωάννινα	353.820	3,23	9.203	7,0	39
Θεσσαλίας	Λάρισα	753.888	6,88	14.037	10,6	54
Ιονίων Νήσων	Κέρκυρα	212.984	1,94	2.307	1,8	92
Κεντρικής Μακεδονίας	Θεσσαλονίκη	1.874.214	17,09	19.147	14,5	98
Κρήτης	Ηράκλειο	601.131	5,48	8.336	6,3	72
Νότιου Αιγαίου	Ερμούπολη	302.686	2,76	5.286	3,9	57
Πελοποννήσου	Τρίπολη	638.942	5,83	15.490	11,7	54
Στερεάς Ελλάδας	Λαμία	605.329	5,52	15.549	11,8	39
Σύνολο χώρας		10.964.020	100,00	131.957	100	83

28.3 Οι διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδας

Έτσι, για την καλύτερη διοίκηση των διάφορων περιοχών της η Ελλάδα έχει διαιρεθεί σε 13 **διοικητικές περιφέρειες** με κριτήρια οικονομικά, κοινωνικά, αναπτυξιακά κτλ. Κάθε περιφέρεια διοικείται από τον γραμματέα της περιφέρειας ή περιφερειάρχη, ο οποίος διορίζεται από το κράτος, ενώ μια πόλη της περιφέρειας έχει οριστεί ως έδρα της. Το κράτος μεριμνά, ώστε τα έργα που πραγματοποιούνται στις διάφορες περιφέρειες να εντάσσονται στους γενικότερους στόχους και στο αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας.

Ωστόσο, η χώρα μας, για λόγους ιστορικούς και γεωγραφικούς, έχει διαιρεθεί και σε 9 περιοχές που ονομάζονται **γεωγραφικά διαμερίσματα**. Τα όρια των γεωγραφικών διαμερισμάτων δε συμπίπτουν πάντα με τα όρια των διοικητικών περιφερειών (το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας, για παράδειγμα, μοιράζεται σε 3 διοικητικές περιφέρειες). Αυτό είναι αναμενόμενο, αφού η διαίρεση έχει πραγματοποιηθεί με διαφορετικά κριτήρια.

Η Αττική έχει μικρή έκταση, όμως σ' αυτή την περιοχή ζουν οι μισοί σχεδόν κάτοικοι της χώρας και αναπτύσσονται σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες. Αποτελεί, γι' αυτόν τον λόγο, ξεχωριστή διοικητική περιφέρεια.

Εκτός από τις 13 διοικητικές περιφέρειες, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τοπικών ζητημάτων η Ελλάδα διαιρείται διοικητικά σε:

- 51 μικρότερα τμήματα που ονομάζονται **νομοί**. Κάθε νομός διοικείται από τον νομάρχη, που εκλέγεται από τους πολίτες του νομού. Η περιφέρεια Αττικής διαιρείται σε τέσσερις νομαρχίες: Αθηνών, Πειραιώς, Ανατολικής Αττικής και Δυτικής Αττικής.
- 914 δήμους και 120 κοινότητες, τους **Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης** (Ο.Τ.Α.). Κάθε δήμος ή κοινότητα διοικείται από τον δήμαρχο ή τον κοινοτάρχη αντίστοιχα, που εκλέγεται από τους κατοίκους του δήμου ή της κοινότητας.
- Μία αυτοδιοικούμενη περιοχή, το **Άγιο Όρος**.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της χώρας.

Οι δήμοι ή οι κοινότητες, που αποτελούν την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση, επιλύουν ζητήματα τοπικής εμβέλειας (π.χ. αποκομιδή απορριμμάτων Δήμου Νίκαιας, επισκευή οδικού δικτύου Δήμου Περιστερίου, συντήρηση σχολικών κτιρίων Δήμου Καλαμαριάς, δενδροφύτευση Δήμου Τρικάλων κ.ά.). Δεν έχουν όμως τη δυνατότητα να λύσουν όλα τα προβλήματα, γιατί κάποια από αυτά αφορούν ταυτόχρονα πολλούς δήμους του ίδιου νομού και απαιτούν μεγάλα έργα. Αυτά τα προβλήματα (π.χ. επισκευή οδικού δικτύου Μεσολογίου-Αγρινίου, εκχιονισμός και διάνοιξη οδικού δικτύου νομού Φθιώτιδας, δημιουργία χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων για τους δήμους του νομού Πιερίας κ.ά.) αντιμετωπίζουν οι νομαρχίες, που αποτελούν τη Δευτεροβάθμια Αυτοδιοίκηση.

Για θέματα που αφορούν κατοίκους ευρύτερων περιοχών και περιλαμβάνουν περισσότερους νομούς την ευθύνη λήψης αποφάσεων και υλοποίησής τους έχουν οι περιφέρειες (π.χ. επισκευή οδικού δικτύου Καλαμάτας-

Περιφέρεια	Ποσοστό Α.Ε.Π. 1986	Ποσοστό Α.Ε.Π. 1996
Ευρωπαϊκή Ένωση (μέσος όρος)	100,0	100,0
Ελλάδα (μέσος όρος)	59,2	67,5
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	55,8	65,1
Αττικής	62,8	76,8
Βόρειου Αιγαίου	44,0	51,7
Δυτικής Ελλάδας	48,9	57,7
Δυτικής Μακεδονίας	58,1	61,8
Ηπείρου	47,4	43,8
Θεσσαλίας	55,2	62,7
Ιονίων Νήσων	51,9	61,9
Κεντρικής Μακεδονίας	58,3	67,4
Κρήτης	56,6	72,5
Νότιου Αιγαίου	65,1	75,3
Πελοποννήσου	60,7	57,3
Στερεάς Ελλάδας	73,5	65,5

28.4 Το ποσοστό Α.Ε.Π. των ελληνικών περιφερειών, σε σχέση με τον μέσο όρο αντίστοιχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πύργου, κατασκευή αρδευτικού συστήματος πεδιάδας Θεσσαλονίκης-Γιαννιτών κ.ά.). Υπάρχει δηλαδή μια ιεραρχία, από τους Ο.Τ.Α. μέχρι τις διοικητικές περιφέρειες, που διευκολύνει τη διοίκηση της χώρας.

Επεκτείνω τις γνώσεις μου

Το «σχέδιο Καποδίστριας»

Η πατρίδα μας διαιρέθηκε σε 900 δήμους και 133 κοινότητες με νόμο που ψήφισε η Βουλή των Ελλήνων το 1997 και άρχισε να ισχύει από το ξεκίνημα του 1998. Με την εφαρμογή του νόμου συγχωνεύθηκαν εκατοντάδες κοινότητες όλης της χώρας και δημιουργήθηκαν νέοι δήμοι. Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν από την ψήφιση του νόμου στην ελληνική επικράτεια υπήρχαν 5.500 κοινότητες και 359 δήμοι.

Το «σχέδιο Καποδίστριας», όπως έμεινε γνωστή αυτή η ρύθμιση, ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας μετά την απελευθέρωσή της από τον τουρκικό ζυγό, αφού ο Ιωάννης Καποδίστριας έθεσε τις βάσεις του θεσμού της αυτοδιοίκησης στη χώρα μας, καθιερώνοντας με νόμο το σύστημα ενιαίας διαίρεσης της πατρίδας μας σε δήμους. Έτσι, συνέδεσε τον θεσμό της αιρετής τοπικής αυτοδιοίκησης με το ως τότε παραδοσιακό σύστημα διοίκησης των τοπικών κοινοτήτων, που ήταν οι δημογεροντίες. Το «σχέδιο Καποδίστριας» είναι ένα κατ' εξοχήν αναπτυξιακό έργο, αφού συνενώνει τις δυνάμεις και τις οικονομίες πολλών οικισμών, ώστε να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα σε όλους τους τομείς.

Το 2006, με άλλο νόμο που ψήφισε η ελληνική Βουλή, οι δήμοι της χώρας μας έγιναν 914 και οι κοινότητες 120.

Αξιολογώ τι έμαθα

- Με τη βοήθεια του πίνακα 28.3 ταξινόμησε τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας μας με κριτήριο: α) την έκταση, β) τον πληθυσμό και γ) την πυκνότητα πληθυσμού, ξεκινώντας από τη μεγαλύτερη περιφέρεια και καταλήγοντας στη μικρότερη.
- Χαρακτήρισε τις παρακάτω προτάσεις με το γράμμα (Σ), αν είναι σωστές, και με το γράμμα (Λ), αν είναι λανθασμένες:
 - Χαρακτηριστικό στοιχείο μιας διοικητικής περιφέρειας είναι ότι αυτή αντιστοιχεί σε περιοχή της οποίας οι κάτοικοι έχουν κοινές ανάγκες.
 - Η διοικητική περιφέρεια συμπίπτει πάντα με τη γεωγραφική περιοχή.
 - Ο χωρισμός σε γεωγραφικά διαμερίσματα βοηθά σε θέματα οικονομικής ανάπτυξης.
 - Η Ελλάδα διαιρείται σε 9 διοικητικές περιφέρειες.

Νομός	Πρωτεύουσα	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός το 2001	Πυκνότητα πληθ. το 2001 (κάτ./τετρ. χλμ.)	Διοικητική περιφέρεια	Γεωγραφικό διαμέρισμα
Αιτωλίας και Ακαρνανίας	Μεσολόγγι	5.461	224.429	41	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Αργολίδας	Ναύπλιο	2.154	105.770	49	Πελοπόννησος	Πελοπόννησος
Αρκαδίας	Τρίπολη	4.419	102.035	23	Πελοπόννησος	Πελοπόννησος
Άρτας	Άρτα	1.662	78.134	47	Ήπειρος	Ήπειρος
Αττικής	Αθήνα	3.808	3.761.810	988	Αττική	Στερεά Ελλάδα
Αχαΐας	Πάτρα	3.271	322.789	99	Δυτική Ελλάδα	Πελοπόννησος
Βοιωτίας	Λιβαδειά	2.952	131.085	44	Στερεά Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Γρεβενών	Γρεβενά	2.291	37.947	17	Δυτική Μακεδονία	Μακεδονία
Δράμας	Δράμα	3.468	103.975	30	Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	Μακεδονία
Δωδεκανήσου	Ρόδος	2.714	190.071	70	Νότιο Αιγαίο	Νησιά Αιγαίου Πελάγους
Έβρου	Αλεξανδρούπολη	4.242	149.354	35	Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	Θράκη
Εύβοιας	Χαλκίδα	4.167	215.136	52	Στερεά Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Ευρυτανίας	Καρπενήσι	1.869	32.053	17	Στερεά Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Ζακύνθου	Ζάκυνθος	406	39.015	96	Ιόνιοι Νήσοι	Νησιά Ιονίου Πελάγους
Ηλείας	Πύργος	2.618	193.288	74	Δυτική Ελλάδα	Πελοπόννησος
Ημαθίας	Βέροια	1.701	143.618	84	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Ηρακλείου	Ηράκλειο	2.641	292.489	111	Κρήτη	Κρήτη
Θεσπρωτίας	Ηγουμενίτσα	1.515	46.091	30	Ήπειρος	Ήπειρος
Θεσσαλονίκης	Θεσσαλονίκη	3.683	1.057.825	287	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Ιωαννίνων	Ιωάννινα	4.990	170.239	34	Ήπειρος	Ήπειρος
Καβάλας	Καβάλα	2.111	145.054	69	Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	Μακεδονία
Καρδίτσας	Καρδίτσα	2.636	129.541	49	Θεσσαλία	Θεσσαλία
Καστοριάς	Καστοριά	1.720	53.483	31	Δυτική Μακεδονία	Μακεδονία
Κέρκυρας	Κέρκυρα	641	111.975	175	Ιόνιοι Νήσοι	Νησιά Ιονίου Πελάγους
Κεφαλληνίας	Αργοστόλι	904	39.488	44	Ιόνιοι Νήσοι	Νησιά Ιονίου Πελάγους
Κιλκίς	Κιλκίς	2.519	89.056	35	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Κοζάνης	Κοζάνη	3.516	155.324	44	Δυτική Μακεδονία	Μακεδονία
Κορινθίας	Κόρινθος	2.290	154.624	68	Πελοπόννησος	Πελοπόννησος
Κυκλάδων	Ερμούπολη	2.572	112.615	44	Νότιο Αιγαίο	Νησιά Αιγαίου Πελάγους
Λακωνίας	Σπάρτη	3.636	99.637	27	Πελοπόννησος	Πελοπόννησος
Λάρισας	Λάρισα	5.381	279.305	52	Θεσσαλία	Θεσσαλία
Λασιθίου	Άγιος Νικόλαος	1.823	76.319	42	Κρήτη	Κρήτη
Λέσβου	Μυτιλήνη	2.154	109.118	51	Βόρειο Αιγαίο	Νησιά Αιγαίου Πελάγους
Λευκάδας	Λευκάδα	356	22.506	63	Ιόνιοι Νήσοι	Νησιά Ιονίου Πελάγους
Μαγνησίας	Βόλος	2.636	206.995	79	Θεσσαλία	Θεσσαλία
Μεσσηνίας	Καλαμάτα	2.991	176.876	59	Πελοπόννησος	Πελοπόννησος
Ξάνθης	Ξάνθη	1.793	101.856	57	Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	Θράκη
Πέλλας	Έδεσσα	2.506	145.797	58	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Πιερίας	Κατερίνη	1.516	129.846	86	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Πρέβεζας	Πρέβεζα	1.036	59.356	57	Ήπειρος	Ήπειρος
Ρεθύμνου	Ρέθυμνο	1.496	81.936	55	Κρήτη	Κρήτη
Ροδόπης	Κομοτηνή	2.543	110.828	44	Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	Θράκη
Σάμου	Σάμος	778	43.595	56	Βόρειο Αιγαίο	Νησιά Αιγαίου Πελάγους
Σερρών	Σέρρες	3.968	200.916	51	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Τρικάλων	Τρίκαλα	3.384	138.047	41	Θεσσαλία	Θεσσαλία
Φθιώτιδας	Λαμία	4.441	178.771	40	Στερεά Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Φλώρινας	Φλώρινα	1.924	54.768	28	Δυτική Μακεδονία	Μακεδονία
Φωκίδας	Άμφισσα	2.120	48.284	23	Στερεά Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα
Χαλκιδικής	Πολύγυρος	3.254	107.156	33	Κεντρική Μακεδονία	Μακεδονία
Χανίων	Χανιά	2.376	150.387	63	Κρήτη	Κρήτη
Χίου	Χίος	904	53.408	59	Βόρειο Αιγαίο	Νησιά Αιγαίου Πελάγους
	Σύνολο	131.957	10.964.020	83		

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Ποιος είναι ο σημερινός πληθυσμός της Ευρώπης.
- Ποια είναι η εξέλιξη στον χρόνο του πληθυσμού της Ευρώπης.

Λέξεις-κλειδιά

- πληθυσμός • αύξηση πληθυσμού • εξέλιξη πληθυσμού • πυκνότητα πληθυσμού • απογραφή.

Συνεργάζομαι στην τάξη

1. Εργαστείτε ανά ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει και να υλοποιήσει μία από τις ακόλουθες εργασίες.

1η εργασία: Παρατηρήστε τον πίνακα 29.1 και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α. Πόσος είναι ο πληθυσμός της Ευρώπης;
- β. Τι ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού αντιπροσωπεύει;
- γ. Ποια είναι η έκταση της Ευρώπης;
- δ. Τι ποσοστό έκτασης της ξηράς αντιπροσωπεύει;
- ε. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των ερωτήσεων β και δ, θα θεωρούσατε ότι η Ευρώπη είναι πυκνοκατοικημένη ή αραιοκατοικημένη;
- στ. Ποια είναι η πυκνότητα του πληθυσμού της Ευρώπης;

Ήπειρος	Έκταση (εκατ. τετρ. χλμ.)	Ποσοστό παγκόσμιας έκτασης (%)	Πληθυσμός 2002 (εκατ. κάτοικοι)	Ποσοστό παγκόσμιου πληθυσμού (%)	Πυκνότητα πληθυσμού (κάτ./τετρ. χλμ.)	Πρόβλεψη πληθυσμού για το έτος 2100 (εκατ. κάτοικοι)
Αμερική	41,8	28,3	841	13,4	20	2.057
Ανταρκτική	13,6	9,3	—	—	—	—
Ασία	44	29,8	3.903	62,3	89	6.752
Αφρική	29,8	20,2	741	11,8	28	2.350
Ευρώπη	9,7	6,6	753	12	78	1.143
Ωκεανία	8,5	5,8	31	0,5	4	57

29.1 Έκταση και πληθυσμός των ηπείρων

2η εργασία: Παρατηρήστε τον πίνακα 29.2. Πώς μεταβάλλεται το ποσοστό της Ευρώπης, ως μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού; Γιατί κατά τη γνώμη σας συμβαίνει αυτό;

Έτος	Πληθυσμός Ευρώπης (εκατ. κάτοικοι)	Παγκόσμιος πληθυσμός (εκατ. κάτοικοι)	Ποσοστό πληθυσμού Ευρώπης στον παγκόσμιο πληθυσμό
1975	656	3.698	18%
1985	706	4.851	15%
1995	728	5.702	13%

29.2 Πίνακας εξέλιξης του πληθυσμού της Ευρώπης και του παγκόσμιου πληθυσμού κατά την εικοσαετία 1975-1995

3η εργασία: Παρατηρήστε τον πίνακα 29.3 και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α. Κατά πόσα εκατομμύρια αυξήθηκε ο ευρωπαϊκός πληθυσμός μεταξύ των ετών 1950-1995;
- β. Κατά πόσα εκατομμύρια αυξήθηκε ο ευρωπαϊκός πληθυσμός μεταξύ των ετών 1-1750;
- γ. Για ποιους λόγους η αύξηση του ευρωπαϊκού πληθυσμού μέσα σε 20 μόνο χρόνια (1950-1970) είναι παραπλήσια με την αύξηση του πληθυσμού μέσα σε 18 σχεδόν αιώνες (1-1750);

Έτος	1	250	600	1000	1400	1650	1750	1900	1930	1950	1970	1995
Πληθυσμός Ευρώπης (εκατ. κάτοικοι)	33	27	18	38	41	100	140	390	500	550	656	728

29.3 Εξέλιξη του πληθυσμού της Ευρώπης μεταξύ των ετών 1-1995

2. Κάθε ομάδα να παρουσιάσει στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της.

Μελετώ στο σπίτι

29.4 Στην Ελλάδα στατιστικές διενεργεί η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας (Ε.Σ.Υ.Ε.)

περιόδους (αρχαιότητα, Μεσαίωνα κτλ.). Επομένως οι πληθυσμοί της Ευρώπης που συνήθως παρατίθενται για εκείνες τις περιόδους της ιστορίας της αποτελούν περισσότερο επιστημονικές εκτιμήσεις, που βασίζονται σε διάφορα κριτήρια, παρά ακριβείς μετρήσεις.

Έτσι, μελετώντας ιστορικές πηγές, στοιχεία και μετρήσεις, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η αύξηση του ευρωπαϊκού πληθυσμού δεν ήταν ίδια σε όλες τις ιστορικές περιόδους. Πιο αναλυτικά:

- Μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα η αύξηση του πληθυσμού της ηπείρου μας ήταν αργή και αρκετές φορές ανακόπηκε από διάφορες αιτίες (επιδημίες, πόλεμοι).
- Από το 1800 έως το 1970 η αύξηση του πληθυσμού ήταν πολύ γρήγορη, πλησιάζοντας το 2% περίπου κάθε χρόνο. Σ' αυτό συνέβαλαν η βελτίωση των συνθηκών ζωής, η πρόοδος της ιατρικής, η εκπαίδευση κ.ά.
- Από το 1970 και μετά ο ευρωπαϊκός πληθυσμός αυξάνεται αλλά με πολύ αργούς ρυθμούς. Ενδεικτικά, μέσα σε 25 χρόνια, από το 1970 έως το 1995, αυξήθηκε κατά 10% περίπου, δηλαδή κατά 0,4% κάθε χρόνο, ενώ σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες η αύξηση ήταν μηδενική. Αυτό συμβαίνει γιατί τις τελευταίες δεκαετίες οι κάτοικοι της Ευρώπης γεννούν λίγα παιδιά. Αποτέλεσμα της μείωσης του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού είναι ότι οι Ευρωπαίοι αποτελούν πλέον όλο και μικρότερο ποσοστό των κατοίκων του πλανήτη, αφού ο πληθυσμός των υπόλοιπων ηπείρων (και ιδιαίτερα της Ασίας και της Αφρικής) αυξάνεται ταχύτερα από τον πληθυσμό της Ευρώπης. Έτσι, ενώ το 1900 οι Ευρωπαίοι αποτελούσαν το 25% των κατοίκων της Γης, το 1995 αποτελούσαν το 13% περίπου και το 2100 υπολογίζεται ότι θα αποτελούν μόνο το 9% του συνολικού πληθυσμού του πλανήτη.

Στην Ευρώπη σήμερα κατοικούν 750 περίπου εκατομμύρια άνθρωποι. Η ήπειρός μας είναι η τρίτη πολυπληθέστερη μεταξύ όλων των ηπείρων. Ενώ η έκτασή της αποτελεί μόνο το 7% της συνολικής επιφάνειας της ξηράς του πλανήτη, ο πληθυσμός της αποτελεί το 12% του παγκόσμιου πληθυσμού. Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα ότι η Ευρώπη είναι μια πυκνοκατοικημένη ήπειρος, υστερώντας σε πυκνότητα πληθυσμού μόνο από την Ασία. Συγκεκριμένα, η πυκνότητα πληθυσμού στην ήπειρό μας είναι 78 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε τον σημερινό αριθμό κατοίκων της Ευρώπης, αλλά είναι επίσης πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε πώς εξελίχθηκε ο ευρωπαϊκός πληθυσμός στο πέρασμα των αιώνων. Η έγκυρη καταγραφή του αριθμού των κατοίκων (πληθυσμού) μιας χώρας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή επιτυγχάνεται με τη διαδικασία της απογραφής. Ωστόσο, δεν έχουμε ακριβή στοιχεία που να μας πληροφορούν για τον πληθυσμό της ηπείρου μας σε παλαιότερες ιστορικές

Επεκτείνω τις γνώσεις μου

Η επιδημία πανώλης τον Μεσαίωνα στην Ευρώπη

Στην ανθρώπινη ιστορία έχουν καταγραφεί διαμέσου των αιώνων αρκετές επιδημικές νόσοι που προκάλεσαν εκατομμύρια θύματα τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Μερικές από αυτές ήταν: η λέπρα στην αρχαιότητα, η πανώλη (πανούκλα) τον Μεσαίωνα, η ασιατική χολέρα τον 19ο αιώνα, η ισπανική γρίπη στις αρχές του 20ού αιώνα. Η πανώλη, ο «μαύρος θάνατος», που χτύπησε τη μεσαιωνική Ευρώπη προκάλεσε τον αφανισμό του μισού σχεδόν πληθυσμού της! Μεταφέρθηκε από την Ασία το 1346 από Γενοβέζους εμπόρους που είχαν μολυνθεί και γρήγορα διάδόθηκε σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο, θανατώνοντας μέσα σε πέντε μόνο χρόνια πάνω από 40 εκατομμύρια ανθρώπους.

Αξιολογώ τι έμαθα

1. Αν παρατηρήσεις τον πίνακα 29.3, θα διαπιστώσεις ότι η αύξηση του ευρωπαϊκού πληθυσμού από το 1930 έως το 1950 ήταν 50 εκατομμύρια και από το 1950 έως το 1970 ήταν 106 εκατομμύρια. Ποιο ιστορικό γεγονός επηρέασε την εξέλιξη του πληθυσμού μεταξύ των ετών 1930-1950;
2. Πού οφείλεται, κατά τη γνώμη σου, η αργή πλέον αύξηση του πληθυσμού της Ευρώπης μετά τη δεκαετία του 1970;

Σ' αυτό το μάθημα θα μάθω

- Για την κατανομή του πληθυσμού της Ευρώπης.
- Για το δημογραφικό πρόβλημα των Ευρωπαίων.
- Για τη μετανάστευση στην ήπειρό μας.

Λέξεις-κλειδιά

- δημογραφικό πρόβλημα • πληθυσμιακή κατανομή • πληθυσμιακή πυκνότητα • προσδόκιμο όριο ζωής • αστικοποίηση • μετανάστευση • αλλογενής πληθυσμός.

Συνεργάζομαι στην τάξη

1. Εργαστείτε ανά ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει και να υλοποιήσει μία από τις ακόλουθες εργασίες.

1η εργασία:

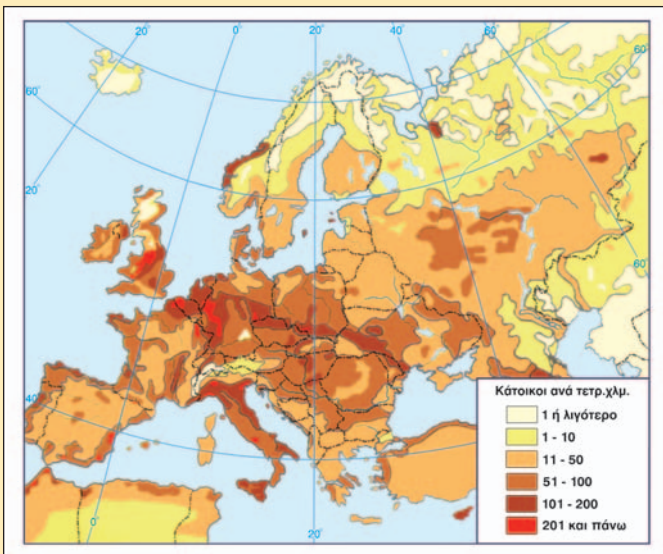
α. Με τη βοήθεια του πίνακα 25.3 σημειώστε τις πέντε πιο πυκνοκατοικημένες και τις πέντε πιο αραιοκατοικημένες χώρες της Ευρώπης.

- Οι πέντε πιο πυκνοκατοικημένες χώρες είναι:
- Οι πέντε πιο αραιοκατοικημένες χώρες είναι:

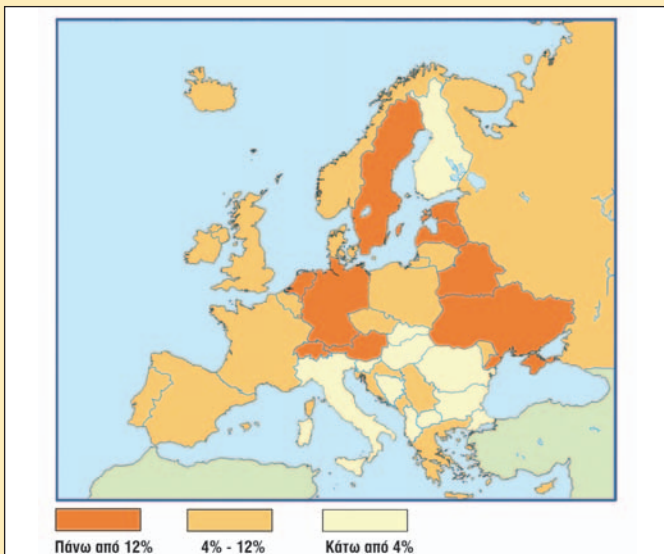
β. Παρατηρήστε στον ίδιο πίνακα την πυκνότητα πληθυσμού κάθε ευρωπαϊκής χώρας. Συγκρίνοντας τις πυκνότητες πληθυσμού των ευρωπαϊκών χωρών θα τις χαρακτηρίζατε παρόμοιες ή αρκετά διαφορετικές;

2η εργασία: Παρατηρήστε τον χάρτη πληθυσμιακής πυκνότητας των χωρών της Ευρώπης (εικόνα 30.1). Σε ποια περιοχή της ηπείρου (δυτική, νότια κτλ.) είναι μεγαλύτερες οι πυκνότητες πληθυσμού;

Δώστε μια εξήγηση γι' αυτό το γεγονός αντλώντας επιχειρήματα από το ανάγλυφο της Ευρώπης (χάρτης 16.1), τις βιομηχανικές περιοχές της (χάρτης 41.1), το κλίμα της (χάρτης 19.1) κτλ.

30.1 Πληθυσμιακή πυκνότητα ευρωπαϊκών χωρών

30.2 Αλλογενής πληθυσμός της Ευρώπης

Χώρα	Ηλικία 0-15 ετών	Ηλικία 65 ετών και πάνω
Αιθιοπία	49%	3%
Ινδία	36%	4%
Βραζιλία	32%	5%
Δανία	17%	15%
Γερμανία	16%	15%
Ιταλία	16%	16%

30.3 Ποσοστά ηλικιών σε διάφορες χώρες κατά τη δεκαετία του 1990

Χώρα	Πληθυσμός 1996 (εκατ. κάτοικοι)	Πληθυσμός 2020 (εκατ. κάτοικοι)
Δανία	5,2	5,2
Γερμανία	81,5	81,2
Ιταλία	57,2	53,6

30.4 Πρόβλεψη πληθυσμού σε ευρωπαϊκές χώρες

3η εργασία: Μελετήστε τους πίνακες 30.3 και 30.4 και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

α. Το ποσοστό των νεαρών ατόμων που ζουν στις ευρωπαϊκές χώρες είναι υψηλότερο ή χαμηλότερο από το ποσοστό των νεαρών ατόμων που ζουν σε χώρες άλλων ηπείρων;

β. Το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων που ζουν στις ευρωπαϊκές χώρες είναι υψηλότερο ή χαμηλότερο από το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων που ζουν σε χώρες άλλων ηπείρων;

γ. Ο πληθυσμός αρκετών ευρωπαϊκών χωρών έχει την τάση να αυξηθεί ή να μειωθεί τα επόμενα χρόνια;

4η εργασία:

α. Παρατηρήστε τον χάρτη 30.2, διαβάστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Η Ευρώπη αποτελεί σήμερα κορυφαίο πόλο έλξης για τους μετανάστες που αναζητούν μια καλύτερη ζωή. Από το 1960 ως το 2000 ο αλλογενής πληθυσμός της Ευρώπης αυξήθηκε από 14 σε 33 εκατομμύρια. Ενδεικτικά, το 40% του πληθυσμού του Λουξεμβούργου (όπου εδρεύουν αρκετά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης) είναι αλλογενές, κυρίως από άλλες χώρες της Ε.Ε. Ο αριθμός των μεταναστών στην Ευρώπη εκτοξεύτηκε στα ύψη στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Σήμερα η Ισπανία, η Ιταλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο δέχονται περίπου το 80% της καθαρής εισροής μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση...»

Περιοδικό *National Geographic*, άρθρο «Ευρώπη», ειδική έκδοση 2005

- Η μετανάστευση προς την Ευρώπη αυξάνεται ή μειώνεται;
 - Οι μετανάστες κατευθύνονται κυρίως σε χώρες της δυτικής Ευρώπης, που αποτελούν μέλη της Ε.Ε., σε χώρες της ανατολικής Ευρώπης ή σε άλλη ευρωπαϊκή περιοχή;
- β.** Συζητήστε στην ομάδα και σημειώστε παρακάτω δύο θετικές και δύο αρνητικές επιδράσεις της μετανάστευσης σε χώρες που εμφανίζουν στασιμότητα ή μείωση του πληθυσμού.

2. Κάθε ομάδα, με τη σειρά (δηλαδή πρώτη η ομάδα που ανέλαβε την 1η εργασία κ.ο.κ.), να παρουσιάσει συνοπτικά στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας της.

Μελετώ στο σπίτι

30.5 Μαθητές σε κεντρικό δρόμο της Πράγας

30.6 Οικογένεια με Γερμανό πατέρα και Ισλανδή μητέρα στην Ισλανδία: μια πολυεθνική ευρωπαϊκή οικογένεια

30.7 Περίπατος στην Κέρκυρα σε μέρα γιορτής

Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά της Ευρώπης είναι η μεγάλη μέση πληθυσμιακή πυκνότητα σε σχέση με αυτήν άλλων ηπείρων, η ανομοιόμορφη κατανομή του πληθυσμού στον ευρωπαϊκό χώρο, το υψηλό ποσοστό αστικοποίησης, το έντονο δημογραφικό πρόβλημα και το ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα τόσο μεταξύ των κρατών στο εσωτερικό της ηπείρου όσο και από γειτονικές ηπείρους προς την Ευρώπη.

Πρώτο χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού πληθυσμού είναι η μεγάλη μέση πληθυσμιακή πυκνότητά του σε σχέση με αυτήν των άλλων ηπείρων. Η πυκνότητα του πληθυσμού μιας χώρας εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι το κλίμα, η απόσταση από τη θάλασσα, το υψόμετρο, το είδος του εδάφους, η ύπαρξη γλυκού νερού, το πλούσιο υπέδαφος, οι πόλεμοι κ.ά. Γενικά δηλαδή εξαρτάται από φυσικούς, κοινωνικοοικονομικούς και ιστορικούς παράγοντες. Η Ευρώπη είναι μια πυκνοκατοικημένη ήπειρος, με σημαντικές όμως διαφορές στην πληθυσμιακή πυκνότητα των κρατών της, αλλά και ανάμεσα στις διάφορες περιοχές του ίδιου κράτους. Ενδεικτικά:

- Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ισλανδίας είναι 3 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, ενώ της Ολλανδίας είναι 391 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.
- Η πυκνότητα πληθυσμού στο Βέλγιο είναι 345 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, αλλά στην περιοχή των Βρυξελλών ξεπερνά τους 6.000 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Γενικά, οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Ευρώπης είναι τα πεδινά τμήματα χωρών που βρίσκονται γύρω από τη Βόρεια Θάλασσα. Αυτό οφείλεται στο γόνιμο έδαφος, στο ευνοϊκό κλίμα και στη σημαντική ανάπτυξη της βιομηχανίας αυτών των χωρών, παράγοντες που συμβάλλουν στην προσφορά θέσεων εργασίας.

Οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της Ευρώπης είναι τα βορειότερα τμήματα της Σκανδιναβικής Χερσονήσου και της ρωσικής πεδιάδας, η Ισλανδία και τα ψηλά βουνά. Αυτό οφείλεται στο έντονο ορεινό ανάγλυφο και στο ψυχρό κλίμα αυτών των τμημάτων της ηπείρου. Βέβαια, κάποιες από αυτές τις περιοχές είναι πολύ πλούσιες σε φυσικούς πόρους (μεταλλεύματα, ξυλεία κ.ά.), αλλά είναι δύσκολο να κατοικηθούν εξαιτίας των αντίξωων κλιματικών συνθηκών.

Δεύτερο χαρακτηριστικό του πληθυσμού όλων των ευρωπαϊκών χωρών είναι η αστικοποίηση, δηλαδή η συγκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού στις πόλεις. Πιο συγκεκριμένα, σχεδόν τα τρία τέταρτα των Ευρωπαίων ζουν σε αστικές περιοχές και μόνο το ένα τέταρτο ζει στις υπόλοιπες περιοχές κάθε χώρας (ημιαστικές, αγροτικές). Αυτό συμβαίνει γιατί οι πόλεις προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες εργασίας, μόρφωσης, παροχής υπηρεσιών υγείας κτλ. από τις κωμότητες ή τα χωριά της υπαίθρου. Βέβαια, ο βαθμός αστικοποίησης του ευρωπαϊκού πληθυσμού διαφέρει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τις περιστάσεις. Ενδεικτικά: